

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Exegeticus Ad Librum III. Decretalium Gregorii
IX. Contractus in specie secundum rubricarum ordinem
exponens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

Dissertatio Præambula Ad Libri III. Decretalium. Partem II. De Ecclesia
Creditrice, & Debitrice, singulariter privilegiata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63816)

DISSERTATIO PRÆAMBULA
 AD
 LIBRI III. DECRETALIUM.
 PARTEM II.

DE
*Ecclesia Creditrice, & Debitrice, singulari-
 ter privilegiata.*

Tractatui Juridico quem *de Contractibus in Specie, ad Lib. III. Decretalium*, secundum principia Theorico-practica, *Canonica, & Civilia* apparamus, *Dissertationem de Ecclesia Creditrice, & Debitrice*, ejusque privilegiis præmittere non inutile visum est: Sunt enim non pauci, nedum heterodoxi, sed etiam, quos nascendi fors orthodoxos effecit, qui in id omne studium conferunt, ut Ecclesiæ jura, & privilegia, quibus vel ab ipso Salvatore nostro primitus dotata; vel à Christianissimis sæculi Principibus olim liberalissimè exornata fuit, per spolium sacrilegum rursus auferant, atque sic turpissimè denudatam insanissimo hæreticorum ludibrio exponere non erubescant. Non producam hic pessimè feriatos Catholicos, qui nominetenùs duntaxat tales, in Ecclesiam iniqui, & injurii existunt; **JUSTUM HENNINGIUM BOEHMERUM**, magnum illud *Protestantium* Numen, nominasse satis erit. Scriptor hic admodum celebris, qui in materiis profanis, forúmque politicum spectantibus, castigatissimus, omnique laude, & commendatione dignissimus est, in *Canonicis* adeo intemperans existit, ut nihil non agat, quo

(A)

Ec-

Ecclesiam Romano-Catholicam juribus, & privilegiis, in quorum antiquissima possessione illa hactenus constituta fuit, penitus exuat, & avitam auferat Majestatem: id quod vastissimi ejus Commentarii, quos ad *V. Libros Decretalium* adornavit, satis superque testatum faciunt. Nos iniquas *Bœhmeri* machinationes in præcedentibus duobus *Decretalium* Libris jam ex parte deteximus, & castigavimus; eas porrò in nostris Commentationibus ad præsentem Librum III. & reliquos duos subsequentes detegere, corrigere, & evertere pergitimus. In præsentem quidem Dissertatione labor noster eo solo occupabitur, ut Ecclesiæ in contrahendo (sive deinde consideretur ut *Creditrix*, sive ut *Debitrix*) plurima jura singularia, contra quàm sentit *Bœhmerus*, competere demonstramus.

§. I.

De Juribus singularibus, quæ Ecclesiæ quæ Creditrici competunt.

SUMMARI A.

1. *Ecclesia etymologia, & homonymia exponitur.*
2. *Præcipui aphorismi juris privilegiarii, Ecclesiæ competentis recensentur.*
3. *Bœhmerus desuper scandalizatur.*
4. *Scandalum eidem eximitur.*
5. *Primo, quod hæc doctrina sit gravissimorum interpretum.*
6. *Quod in lege fundata.*
7. *Rationes Bœhmeri communicationem privilegiorum à fisco, dote &c. ad Ecclesiam negantes referuntur, & refelluntur.*
8. *Privilegia Ecclesiis, & causis piis concessa singulatim recensentur.*

ANtequam jura Ecclesiæ quoad Contractuū celebrationem præcipua evolvamus, prius homonymiam hujus vocis *Ecclesia* exponere præstat. *Ecclesia* igitur à verbo græco *ἐκκλησίαν* derivatur, & significat idem, quod *evocare*, unde *Ecclesia* generaliter spectata denotat cœtum convocatum. Apud nos orthodoxos *Ecclesia* primum generaliter pro cœtu fidelium, sive credentium omnium, ubicumque existentium, accipitur *cap. 8. dist. 1. de Consecr. cap. 24. §. 1. dist. 39.* & tunc dicitur Ec-

clesia Catholica, sive universalis, & *Apostolica*, ut habetur in Symbolo Apostolorum, & Symbolo Nicænæ Synodi, quia sub unitate ejusdem fidei in DEUM, sanctitatēque Religionis inter omnes Christi fideles constituta est, & per Apostolos propagata, cujus Dominus noster JESUS Christus Caput est. *cap. 41. C. 27. Q. 1.* II. Hæc vox *Ecclesia* denotat particularem quandam Congregationem, & collectionem hominum, ut *Ecclesia, quæ est Corinthi. 1. Corinth. 1.* III. Et in hoc significato etiam

accipiuntur Clericorum Divinis Officiis, & Ministeriis deputatorum Collegia, *tt. C. de SS. Eccles.* IV. Nonnunquam ipse Prælati venit nomine *Ecclesie*, ut patet ex *cap. 7. C. 7. Q. 1.* quin etiam Capitulum, aut major pars ejus. *cap. 12. dist. 56.* V. Vocantur *Ecclesia* loca illa, sive templa, quæ Divinis Officiis obeundis destinata sunt. *tt. de Eccles. edific. cap. 11. dist. 88. cap. 28. C. 16. Q. 7.* quæ locutio metonymica est, sumendo continens pro contento. VI. Nominè *Ecclesie* indistinctè etiam veniunt omnia alia loca pia, ut sunt *hospitalia, Xenodochia* &c. autoritate Episcopi erecta. *Ausb. hoc jus porrectum C. de SS. Eccles. cap. 15. de Testam.* Mascard. de Probat. *Conclus. 896. n. 9.* Vid. Barbof. *de Appell. Verb. Jur. Appellat. 85. §. J. E. V. lib. 2. cap. 1.* VII. Denique vocatur *Ecclesia* sodalitiùm illud, de quo Psalmista ait *Psalm. 25. Odivi Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo.* Et de hac ultima specie *Ecclesie* proficitur se esse Bœhmerus, dum scribit ad *tit. de Deposit. §. 3. Puriorum sine dubio conceptum protestantes tribuunt Ecclesie, nec eam in ORDINE CLERICALI, sed in UNIVERSITATE CHRISTIANORUM AD EANDEM CONFESSIONEM SE ADSTRINGENTIUM quaerunt.* Nos in presenti, ubi agimus de jure præcipuo, quod habet *Ecclesia* circa contractus, nec in primo significato recipimus, prout denotat cœtum omnium fidelium, in unitate fidei congregatorum, nec in postremo, quia nil nobis commune est cum conventu malignantium, & cum multitudine operantium iniquitatem. Reliquis *Ecclesie* speciebus, sicut ipsum Nomen *Ecclesie*

appropriatur, ita jura iisdem quoque singularia conveniunt.

Antequam verò jura, sive privilegia, quæ *Ecclesie*, quæ *Creditrici* competunt, per distinctos casus declaremus, de iis generales aphorismos, communi DD. calculo receptos, ipsaque praxi stabilitos recensere juvat. Primus igitur est, quod in causis dubiis illa opinio amplectenda sit, quæ favet *Ecclesie*. *Summam enim esse rationem, quæ pro Religione facit*, ait Papinianus in *l. 43. ff. de Relig. & sumpt. fun.* II. Si *Ecclesia* partes actoris sustinet, & reo non minores, quam ipsi *Ecclesie* probationes suffragentur, pronuntiandum est pro *Ecclesia* contra reum, utut aliàs Regula habeat, quod, cum partium jura sunt obscura, reo favendum potius sit, quàm actori *cap. 11. de R. J. in 6.* Ratio datur, quod ab hac Regula excepta sit causa *libertatis*. per *l. 24. ff. de Manumiss.* cui *Ecclesiam* quoad hunc favorem æquiparari omnino æquum est. Tiraquellus *de Privileg. caus. pia. Privil. 146.* III. Privilegia *Ecclesie* concessa latissimè sunt interpretanda per *cap. 30. de Privil. & cit. l. 43. ff. de Religios. & sumpt.* & sic rursus receditur à regula communi, quæ dicit, privilegia strictè interpretanda esse. *cap. 7. de Privil. in 6. l. 1. C. de Mandat. Princip.* imò hunc favorem ita ampliant AA. ut dispositio quoque à Jure communi exorbitans, vel correctoria, quæ aliàs nequidem ex rationis intenditate extendenda est, per *cap. 28. de R. J. in 6.* intuitu causæ piæ extendi queat. Tiraquell. *Privileg. 160.* & Authores ibidem relati. IV. Quod quoad causam piam dispositio Juris Canonici præferenda sit dispositioni Juris Civilis,

lis, & quod generaliter piæ causæ non sint regulandæ secundum solennitates juris *positivi*, sive illud sit jus commune *scriptum*, aut *non scriptum*, sive statutarium, aut municipale, sed sufficiat, si illa requisita habeat, quæ Jure *Divino*, *Naturali*, aut *Gentium* desiderantur. Textus bonus in *cap. 11. de Testam. l. 1. C. de SS. Eccles. Panormit. lib. 1. Consil. 11. num. 1.* V. Quod Ecclesia æquiparetur per omnia *fisco*, participetque privilegia *dotis*, *pupilli*, *alimentorum*, *militum*, *Reipublicæ*. Tiraquell. *Privileg. 143. §. 158.* Everard. in *loc. Legal. loc. 60. §. seq.* Sperellus *Decisio. for. Eccles. part. 2. decis. 121. num. 88. §. seq.* Pignatell. *Consult. Canon. tom. 2. Consult. 34. num. 42.* quod privilegium quoad *fiscum* ita prædicti Authores extendunt, ut *Ecclesiam* etiam magis privilegiatam dicant, quàm *fiscum*, ita ut bonum quidem argumentum ducatur à privilegiis *fisci* ad *Ecclesiam*, non autem vice versa, quia *fiscus* dicitur ultimus privilegiatorum, contra quem etiam in dubio *Judex* pronuntiando non peccat. per *l. 10. ff. de Jur. fisci.* & confirmatur ex *cap. 10. §. seq. dist. 96. §. cap. 6. de M. & O.* ubi decernitur, quod major dignitas resideat in *Ecclesia*, quàm in *Principe*. Et ex *l. 22. princ. C. de SS. Eccles.* ubi dispositio in favorem animæ, cum respiciat *Jus Divinum*, pretiosior est cunctis rebus *humanis*.

3 Hæc quanquam *Doctoribus* orthodoxis omnibus, imò & ipsis heterodoxis saniori mente præditis usque ad eam certa videantur, ut nemo sit, qui *Ecclesiæ*, causisque piis propterea invidet, ac litem moveat, solus tamen *Bœhmerus* scandalizatur, exhibilat recensitos privilegiarum juris aphorismos,

ac pessimè inquit, ad *Ecclesiam* illos applicari. *Rationem* reddit §. 5. ad *Tit. Depositi.* sic scribens: *Rariùs allegantur leges, ut plurimum somnia, tradita, & opiniones interpretum adferuntur, quæ unicè hac sola ratione firmantur, QUOD SPECIALE SIT IN ECCLESIA* quod utilitas *Ecclesiæ*, hoc est, *Cleri SIT SUPREMA LEX ECCLESIASTICA*, adeoque in ejus commodum à regulis recedendum. *Hæc sententia* (pergit in §. 6. d. t.) *monstra opinionum peperit in CAUSIS ECCLESIASTICIS, & sic etiam in NOMINIBUS ECCLESIASTICIS.* Non tamen *Ecclesiam*, aliæque pia corpora omni penitus favore spoliari vult, admittit, quædam privilegia eidem ad instar aliarum *Universitatum* deberi, quæ scilicet in jure in genere *causis favorabilibus* tribuuntur. *Huc pertinet* (inquit) *quod favor earum benigniores sententias exposcat, & suadeat l. 32. §. ult. ff. ad Leg. falcid. l. 17. §. 3. ff. de Manumiss. test. l. 14. ff. de Legat. 2. l. 24. §. 10. ff. de Fideicommiss. libert. hoc est, quod, quoties dubia interpretatio voluntatis, vel dispositionis occurrit, illa arripi debeat, quæ magis favet Ecclesiis, & piis causis, sicut idem obtinet in libertate: talem enim interpretationem dispositionum humanarum exposcit favor REI: similiter favore Ecclesiarum multa singularia in jure sunt constituta, sicuti favor libertatis multa specialia in jure produxit.* *Mirari* subit, quomodo *Bœhmerus* paulò ante recensita privilegia ad *somnia interpretum* rejiciat, qui tamen (ut verba ejus mox relata testantur) haudquaquam parcum, & illiberalem se erga *Ecclesias* ostendit. Sed audio ejus rei rationem in *cit. §. 6. §. seq. reddi.* *Libertatem*, inquit, in *Ecclesias* non reprobo, prodigalitatibus

tamen interpretes pontificios damno, ut, qui favores & privilegia ita extra suos limites trahunt, ut jura specialia non tam ad Ecclesias extendere, quam fingere videantur, quod jure permissum non est. Sunt enim (explicat se clarius §. 7.) *jura singularia sua natura EXCEPTIONES A REGULA: huic autem tandiu insistendum, donec exceptio ex jure probata fuerit, quæ colligi minimè potest ex SOLO REI FAVORE, quippe qui ostendit, tale jus CONSTITUI POSSE, non autem CONSTITUTUM ESSE, quod posterius probandum. Præterea jura singularia sunt strictæ interpretationis, non admittentia interpretationem extensivam. l. 14. ff. de LL. Quomodo ergò CAUSIS, & speciatim NOMINIBUS ECCLESIASTICIS dari potest privilegium, de quo leges silent? unde reprobanda sunt argumenta, quæ ducuntur à privilegiis FISCO, MILITIÆ, LIBERTATIS, DOTIS, ALIMEN- TORUM ad pias causas, & nomina Ecclesiastica, nisi quatenus per leges, hæc speciatim illis communicata sunt. Hæc Bœhmerus sine peccato, quia dormiens, scripsit.*

Ut subinde Bœhmero nostrorum interpretum somnia somnianti veterum excutiamus, tria docendus est. I. Interpretes nostros nihil temere facere, quod privilegia fisci, dotis, alimenterum &c. Ecclesiæ accommodent, adeoque prodigalitati malè ab ipso argui. II. Quod dicti interpretes non sine lege loquantur. III. Quomodo, & quando liceat privilegia de causa ad causam, de persona ad personam extendere.

Quod primum attinet punctum, scire debuisset Bœhmerus, hæc do-

ctrinam non esse unius alteriusve Doctoris particularem, sed potiorum omninò interpretum consensu firmatam, etiam inter ipsos protestantes, ex quibus vel unum Carpzovium nominasse sufficiat, qui privilegia *Minorum Ecclesiæ* attribuit *jurisprud. Eccles. l. 2. tit. 19. definit. 300. n. 12. & seq. item defin. 302. n. 13.* Tales verò, tantòque numero graves Doctores, qui utriusque reipublicæ bono litterariis suis laboribus quàm optimè prospexerunt, quorumve scientia (ut habet effatum Friderici in *auth. habita C. Ne filius pro patre &c.*) totus illuminatus est mundus, erroris torrentem niti, & foli obloqui velle? quanta temeritas! Et sanè, si Bœhmerus vel obiter mentem advertisset ad illa studia, quibus Summi Principes, ex quo Christi legibus colla submittere cœperunt, in ædificandis, locupletandis, & privilegiandis Ecclesiis, aliisque religioso cultui sacratissimis locis, & communitatibus toti exarserant, facile persuaderi potuisset, interpretes nostros extra ollas non saltare, quod, quidquid favoris, & privilegiarii juris in aliis dispersum reperitur, in Ecclesiis collectum esse debere contendant, nam me hæcclè sine opprobrio munificentissimorum horum Principum dici non posset, quod privilegia aliis personis, corporibus, vel causis liberaliter concessa, parciori manu Ecclesiis voluerint indulta, quas tamen aliis quibuscunque privilegiariis causis anteponeudas esse decreverunt. Si vel solius *Justiniani* Novellas inspicere sustineas, videbis, nihil ei magis curæ & cordi fuisse, quàm Ecclesiarum augere splendorem, iisque sua potentia potenter assistere.

fic in *Nov. 3. cap. 2. in fin.* propensissimi sui in Ecclesias affectus luculentissimum testimonium profert, dum scribit: *Maximam banc utilitatem esse putantes, ut sanctissima major Ecclesia neque debitis subjiciatur, neque angustiatur, neque perpetuo deficiat, sed SEMPER ABUNDET.* Quid? quod Ecclesiæ incrementa ipsi non minus, ac vita propria euræ fuerint, in *ead. Nov. cap. 3.* non sine emphasi exprimit: *Hæc custodire Beatitudinem tuam, inquit, continuè sancimus: scientem, quia non minor nobis cura est horum, quæ sanctissimis Ecclesiis profunt* (profunt autem multa privilegia) *quàm ipsius animæ.* In *Novell. 7. cap. 2.* ait: *In sanctissimis Ecclesiis optima mensura est donatarum eis rerum immensitas.* Et mensuram æ limitem favoribus, & privilegiis iisdem imperiendis statuisse dicere ausis? Ecce sic fit, ut ipsi in pœnas temere judicantium incidamus, quando animo, à præjudiciis, & sequioribus affectibus non satis depurato, de aliorum interpretamentis censuram ferimus.

6 Sed sine lege loquuntur nostri interpretes, ait Bœhmerus. Quomodo sine lege, cum hoc ipsum, quod etiam privilegia in Corpore Juris clausa, amplam patiantur interpretationem, & ob rationis itenditatem, aut majoritatem ad casus verbis legis non expressos extendi possint, in *Lege, & Canone* contineatur? Vide Textus in *cap. 4. princ. de Præbend. in 6. cap. 4. de Confirm. util. cap. 11. de Renunt. circa med. l. 3. ff. de Constit. Princip.* id quod vel maxime obtinet in Ecclesiis, aut aliis piis locis, quæ fidei, Cultus Divini, Religionis, & salutis animarum intuitu instituta sunt. In his (ait Pontifex in *cap. 30. de Privi-*

leg.) quæ ad Cultum Divinum facere dignoscuntur, non maligna, sed benigna est potius interpretatio facienda. Rationem reddit Juris-Consultus Papinianus in *l. 43. ff. de Relig. & sumpt. fun.* quod summa sit ratio, quæ pro Religione facit. Et quid notius est in jure, quàm quod Lex ad omnes illos casus se porrigat, quibus ratio in lege expressa aptari potest, ratio enim est anima legis. *cap. 5. dist. 1. l. 7. ff. de bonis damnat. & passim alibi.* Et ubi est eadem ratio legis, ibi quoque eadem dispositio obtinere debet. *l. 27. ff. de LL.*

7 Num verò privilegia *fisco, reipublicæ, militibus, doti &c.* concessa, etiam per viam communicationis ad Ecclesias, aliaque corpora pia extendi valeat, jam inquirendum restat. Videri quidem posset, negativam, quam Bœhmerus propugnat, bono juris fumo niti, eo quod de Regula sit, quod jura singularia uni personæ, vel causæ concessa, non patiantur, se ab illa persona, vel causa avelli, & ad alias personas, vel causas trahi per *cap. 7. de R. J. in 6. & cap. 74. eod. in 6.* ubi Regula sic habet: *Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.* Præterea jura singularia habent se per modum *exceptionis* à Regula; ideòque, cum ex textibus Juris ostendi nequeat, Ecclesiæ specialiter privilegia *fisci, reipublicæ, dotis &c.* fuisse tributa, manebit illa sub Regula. Sed levi brachio hæc oppositio evertitur, dicendo, dictas Juris gnomas tunc fallere, cum vel ratio privilegii æque, aut multo magis in alia persona, quàm quæ ab initio privilegiata fuit, verificatur: vel quando privilegia conceduntur in *forma legis*, tunc enim extensionem non refugiunt, cum Lex

Lex de natura sua se porrigat ad omnes casus, & causas, in quibus ratio legis reperitur, & finis ejusdem obtineri potest: vel quando privilegia primitus quidem uni personæ, aut communitati concessa propter utilitatem publicam ad alias extendi petunt, & sic exaudiendus est Textus in *l. 1. §. 2. C. de Novo Codice faciendo* ibi: *Sicut Sillas* (Constitutiones) *vim generalis Constitutionis obtinere, palam est, quæ ad certas personas rescriptæ, vel per Pragmaticam Sanctionem ab initio datæ: eidem novo Codici propter UTILITATEM SANCTIONIS insertæ fuerunt.* Jam verò qualibet harum fallentiarum obtinet in nostra hypothesi, & quidem prima, quod causa *Ecclesie* sit omnium favorabilissima, ideòque necesse sit, ut alias causas privilegiatas excedat, aut saltem adæquet, maximè, cum illæ rationes, quæ Legislatores moverunt ad concedenda quædam jura singularia *fisco*, mulieri propter *dotem* &c. potiori titulo in Ecclesiis obtineant, ut singulorum privilegiorum intimas rationes expendenti apicum erit. Secunda quoque fallentia in Ecclesiis locum reperit, siquidem illa privilegia, de quibus supra, per modum *legis* concepta sunt, & consequenter, cum finis eorundem non minus in *Ecclesia*, ac in *fisco*, *dote*, &c. obtineri possit, rectè ad Ecclesiam extenduntur. *Arg. l. un. C. de Professor. qui in Urb. Constantinop.* Neque tertia fallentia fallit quoad Ecclesias: exigit quippe salus boni publici, ut Ecclesiæ præ quibuscunque aliis causis privilegiatis prærogativa honoris, & omnigeni favoris deferatur. Ut ex *supra* pracit. *Novell. 3. cap. 2. §. 3. §. Nov. 7. cap. 7.* abunde liquet. Quomodo autem Ecclesia honoratior *fisco*, *republica*,

milite, *dote*, *alimentis*, &c. si horum privilegia non participet? sit ergo, quod privilegia habeant se per modum *exceptionis à regula*, non continuò sequitur, quod casus, qui verbis privilegii non comprehenditur, maneat sub *Regula*; sufficit enim, quod eadem, aut potior ratio inveniatur in casu verbis non expresso, tunc enim succedit alia juris maxima, quod scilicet, ubi eadem reperitur ratio legis, ibi quoque eadem juris dispositio obtinere debeat. Videatur Zacharias Pasqualigus in *observat. ad Controvers. inter Episcop. & Regular. Laureti de Franchis part. 2. Q. 96.*

His ita stabilitis, placet casus quosdam particulares subjungere, ex quibus appareat amplitudo privilegii, quod Ecclesiæ quæ *creditrici* indultum est. Et I. quidem id *Ecclesiæ* non minus, quàm *fisco* peculiare est, quod, quando creditor agit actione *hypothecaria* contra donatarium, nec constet, rem prius à debitore fuisse donatam, quàm pignoris nexu obligatam, præsumitur, hypothecam fuisse donatione anteriorem, ut subinde donatarius hoc casu, si velit contra Ecclesiam donationis beneficium evincere, fastidiosum probandi onus subire debeat, rem prius donatam, quàm hypothecatam fuisse. *l. 1. C. de jur. fisci.* II. Si debitor præsentem creditore, nec contradicente, rem oppignoratam Ecclesiæ, aut alii pio loco donet, censetur creditor pignus remisisse. *Arg. l. 8. C. de Remiss. pign.* III. Quando reperiuntur duo instrumenta, eodem tempore confecta, quorum alterum favorem *causæ piæ* respicit, illud prævalere debet, quod Ecclesiæ favet, quia idipsum de *fisco* statutum est in *cit. l. 1. de jure fisci.* Et ideo, si duo profe-

ran-

rantur testamenta, in quorum altero Ecclesia, vel alia causa pia est instituta, illud posterius confectum esse præsumitur favore Ecclesiæ. IV. Habet Ecclesia instar fisci hypothecam tacitam in bonis debitorum suorum, & eorum, quibuscum contraxit. *Arg. l. 2. C. in quib. caus. pignus, vel hypoth.* Richter *de jure, & privileg. credit. Disput. 5. Membr. 5. in fin.* Modestini. Pistor. *Q. 129. num. 6.* & quanquam Stryckius ad *tit. ff. de Tacit. pign. §. 15.* subdubitet, an hoc privilegium Jure communi satis munitum sit, fatetur tamen, id in praxi secundum varia locorum statuta usum habere. Quod etiam confirmat Bœhmerus ad *Tit. Deposit. §. 24.* & Carpzovius *Jurisprud. Eccles. lib. 1. tit. 20. de fin. 321.* ubi hujus privilegii apud suos, scilicet Protestantas, usum habere testatur, & notabiles duos ejusdem effectus *num. 9.* & *seqq.* recenset. D. Köppen ultro progreditur, & Ecclesiæ instar fisci jus prælationis præ aliis creditoribus competere contendit *decis. 48. num. 25.* cui ad stipulantur mox laudatus Carpzovius, Jacobus Schultes, multisque præjudiciis confirmat Richter *loc. cit.* qui tamen hoc privilegium rursus ita limitat, ut in *decimis, censibus*, aliisque pensionibus duntaxat procedat, quæ instar *tributorum*, quotannis in certa quantitate ex bonis debitorum Ecclesiæ, aliisque piis locis præstandæ sunt; secus in aliis debitis, quæ ex mutuo, vel alio contractu nascuntur. Et ita quidem in terris quoque *protestantium* obtinere, scribit Bœhmerus ad *cit. tit. §. 22.* allegans *Ordin. Process. Saxon. tit. 42. §. 5.* *Ordin. Process. Magdeb. cap. 49. §. 15.* sub hac tamen limitatione, ut Jus *tacite hypothecæ* duntaxat obtineat, non etiam prælationis,

de Jure communi, inquit, hæ pensiones rebus coherentes jus pignoris taciti habent, *l. 15. ff. Qui potior, in pign. l. 31. ff. de Pignor. sed prælationis jus cum tributis eis adscribi nequit.* Interim admittit, quod in his debitis locus remissioni non sit, si vel maximè ob publicas calamitates fructus vel nulli, vel rari nati sunt, afferens responsum suæ Facultatis de Anno 1717. V. Habent Ecclesiæ *tacite hypothecæ* nexu sibi obligata bona suorum administratorum. Ratio est, quod Ecclesiæ *pupillis*, & *minoribus* æquiparentur in *cap. 1. de Restit. in integr.* sicut ergo illis *tacite hypothecæ* in bonis tutorum, & curatorum data est, *l. 20. C. de administ. tut. l. 21. princ. ff. Qui potior, in pign.* ita in bonis administratorum Ecclesiæ denegari non debet. *Arg. Clement. 2. de Religios. domib.* & ita sentiunt Panormit. ad *cap. 5. de Pignor. num. 11.* Molin. *tom. 2. de Contract. Tract. 2. Disput. 536. num. 6.* Negufantius *de Pignor. part. 2. memb. 4. num. 20.* & *120.* Escobar *de Ratiocin. cap. 39. n. 13.* Stryckius in *U. M. ad Tit. de Tacit. pign. §. 14.* & alii, quos refert Bœhmerus ad *cit. tit. §. 25.* subjungens: *Mirum sane est, Jus Pontificium Ecclesiis non prospexisse, quod forsitan inde factum esse videtur, quia ex hac Doctorum traditione illis satis prospectum esse crediderunt, quæ tamen admodum incerta, & lubrica est. - - - Quamvis Ecclesiæ MINORIBUS æquiparentur, QUO AD RESTITUTIONEM IN INTEGRUM, & tutoribus quoad JURAMENTUM, ADMINISTRATIONEM, ET RATIONUM REDDITIONEM, inde tamen quævis jura pupillorum iis assignari nequeunt, cum jura singularia non sint ad consequentias producenda.* Bœhmere, si apud te gravissimo-

mo-

morum Doctorum in unam, eandemque Sententiam voluntatis consensus, tam lubrica fide nititur, quanti roboris tua argumenta sint, vide, quæ crebrius in tuis Commentariis producis, dum, ubi v. g. circa *Jurisdictionem Ecclesiasticam* nostrorum Prælatorum in subditos suos, *Augustana Confessione* addictos, quæstio incidit, nec in *Pace Religiosa*, aut *Instrumento Pacis Westphalic.* claro textu ejus decisio ostendi potest, ad miserum illud asylum, Doctorum nempe vestrorum præjudicatam opinionem, & interpretationem confugere soles, uti varia ejusmodi adversum te præjudicia in *lib. 1. ad tit. de SS. Trinit. §. 4. & ad tit. de Constit. in Append. de jur. circa sacra*, & alibi produximus. Sit, quod nulla in Jure Pontificio diserta decisio ostendi possit, quæ isthoc Privilegium in terminis terminantibus, ut dicimus, Ecclesiæ adjiciat, satis tamen est, quod utrumque jus Ecclesiæ præ aliis quibuscunque causis, & personis privilegiatis exuberanti favore dignetur: unde hic vel maximè locum habet Sententia Ulpiani in *l. 13. ff. de LL. quoties lege aliquid, unum, vel alterum, introductum est, bona occasio est, cætera, quæ tendunt ad eandem utilitatem, vel interpretatione, vel certè jurisdictione suppleri.* Fatetur tamen, quod in terris protestantium ex juribus complurium ditionum Provincialibus, & fori tritura administratorum Ecclesiasticorum bona nexui taciti pignoris devincta sint. VI. Si quis Ecclesiæ quidquam debere se scripserit, tamen causam debendi non expresserit, debitum subsistit, contra communes juris regulas, quæ nolunt, ex simili cautione quemquam teneri, ubi causa debendi non fuerit expressa. per *cap. 14.*

de fid. Instrum. l. 25. in fin. ff. de Probat. Ratio hujus specialitatis redditur à Panormitano ad *cit. cap. 14. n. 2.* quod qui Ecclesiæ se obligat, videtur unicè Ecclesiæ favorem intendere, & idè talis obligatio tenet, tamen si aliam causam debendi non expresserit, quia non præsumitur errore duci, qui Ecclesiæ quidquam promittit. Hoc Privilegium rursus impugnatur à Bœhmero ad *cit. tit. §. 28.* eo quod nulla lege suffultum sit. *Sed in cerebro, inquit, interpretum natum.* Huic oppositioni jam superius obvium est, placet tamen pro majori declaratione exemplum *ex l. 5. C. de bonis, quæ lib. subjungere.* Quæsitū ibi fuit, utrum lex, quæ vetat parentibus jure potestatis acquiri ea, quæ à marito ad uxorem, vel ab hac ad illum pervenissent, etiam pertineat ad *sponsum, sponsamque?* Si Bœhmerum consulere, in promptu foret responsio, talem extensionem non valere, tum, quod hæc lex *singularis* sit, tum, quod tantum de *marito, & uxore,* non verò de *sponso, & sponsa* concepta fuerit: adeoque ad eos, de quibus lex non loquitur, non sit extendenda. Sed longè aliter visum est *Juliano* Juris-Consulto, & Imperatoribus *Leoni, & Autemio,* qui in *d. l. 5.* sic rescripserunt: *Quamvis significatione nominis, maritus, vel uxor post cæptum Matrimonium intelligatur, ex quo videlicet inducta est dubitas: attamen quia consequens est, ambiguas, atque legum diversis interpretationibus titubantes causas benignè, atque naturalis juris moderamine temperare; non piget nos in presenti quoque negotio, de quo sublimitas tua suggestit æquitati convenientem Juliani tantæ existimationis viri, atque disertissimi jurisperiti opinionem sequi, qui quidem de dotali prædio tractatu proposi-*

(B)

to,

to, idem jus tam de uxore, quam de sponsa observari arbitratus est, licet Lex Julia de uxore tantum loquatur. VII. Si administrator Ecclesiæ, ejus pecuniis rem quandam comparet, etsi suo nomine id faciat, non administratori, sed Ecclesiæ nomen acquiritur, id quod contra communis juris Regulas est, dum, quod mea pecunia comparatur, alieno tamen nomine, mea non est. *l. 6. C. de R. V.* Ratio specialitatis desumitur à pupillo, cujus nummis, si tutor quidquam emit, actio non tutori, sed pupillo quæsitæ est. *Carpzov. part. 2. Constit. 11. desin. 38.* ergo etiam Ecclesiæ, quæ jure pupillorum venit. *Manzium in special. jur. commun. voce Ecclesiæ favor num. 56. §. 87.* *Tiraquell. Privil. 120.* sed rursus displicet hæc exceptio *Boehmero*, qui Regulæ insistendum esse putat. Displiceat, quid tum? nihil est in mundo, etiam juridico, quod placeat omnibus. VIII. Si res quæpiam initiò Ecclesiæ, & post uni alteri vendatur, atque huic etiam tradatur, hujus conditio non est potior, sed posterior, nec dominium (quanquam Traditionibus illud regulariter transferatur *l. 20. C. de Pact.*) in eum transfertur, sed in Ecclesiam. Cur hic à Regula in *l. 15. C. de R. V.* receditur? Credebant interpretes, æquitati hujus Regulæ non decedere, quod pietati adjicitur. Præsumebant, inquam, paciscentium voluntatem in ejusmodi contractu tam firmam, & efficacem esse, ut sibi quasi dedecori ducerent, si quid amplius, nempe traditionem ad suæ voluntatis consummationem desiderarent. IX. Ecclesia, vel ejus Prælatus, sine præscriptis solennitatibus contrahens, non obligatur, habet tamen alterum contrahentem sibi obligatum, ut,

si placeat Ecclesiæ stare contractui, compascens recedere non possit. Dicitur ergo talis Contractus claudicare, adinstar Contractus pupillaris, de quo vide *princ. J. de auctorit. tutor.* quod tamen privilegium *Card. de Luca de alienat. & contract. prohib. discurs. 1. n. 112. §. 114.* bina limitatione restringit. I. quod alter contrahens Ecclesiam, sive Prælatum ad adhibendas solennitates cogere, & in hunc finem aliquem terminum præfigere possit, intra quem, si illas adhibere negligat, ipse hac lege solvatur, nec Ecclesiæ privilegium amplius proficit. II. Quod, si Prælatus semel contractum revocaverit, amplius eidem pœnitere non liceat, eo effectu, ut alterum ad standum contractui compellere possit, adducens Decisionem *Rote* apud *Dunozett. decis. 591.* cum aliis apud *Gratian. Discept. 661. num. 16.* X. Si quidpiam donetur, aut vendatur Ecclesiæ, dominium rei donatæ, aut venditæ etiam ante traditionem in illam transfertur. *l. ult. C. de SS. Eccles.* & ideò præfertur cuicumque alteri, cui res illa post donationem, aut venditionem Ecclesiæ factam, tradita est id quod singulare est, cum aliàs potior conditio sit ejus, cui res prius tradita est. *l. 15. C. de R. V.* *Covarruv. Var. Resolut. lib. 2. cap. 19. num. 2.* *Barbos. J. E. V. lib. 2. cap. 13. num. 14.* *Molina de J. & J. tract. 2. disput. 369. num. 7.* Atque hæc sunt potiora privilegia, quæ Ecclesiis, aut aliis piis corporibus partim leges, partim ipsa praxis hodie dum attribuit. Plura alia ejusmodi gratiosa indulta recensent laudati DD. *Tiraquellus*, *Manzium*, *Nicolaus Everardus* locis citatis, & cum his *Barbos. J. E. V. lib. 2.*

cap. 13.

§. II.

*De Juribus singularibus, quæ Ecclesiæ quæ Debitrici
competunt.*

SUMMARI A.

9. Primum beneficium Ecclesiæ, ut debitrici competens est exceptio non factæ versionis in rem Ecclesiæ à creditore probanda. 10. An hæc exceptio locum habeat in solo mutuo, aut etiam in aliis Contractibus alienativis, relatis aliorum opinionibus, cum distinctione resolvitur. 11. Secundum beneficium est exceptio N. N. P. quæ est perpetua. 12. Quod probatur, & ad argumenta Bœhmeri respondetur. 13. Ecclesiæ potest per partiales solutiones creditoribus suis satisfacere. 14. Contra Ecclesiæ non habet locum conditio indebiti. 15. Quod negat Bœhmerus, sed sine sufficienti fundamento. 16. Ecclesiæ tantum tenetur creditoribus solvere usuras ad quartam centesimam, & si ad alienationem deveniri oporteat, potest bona immobilia, reservata sibi electione, in solutum dare. 17. Beneficium cessionis nullatenus, bene verò competentie Ecclesiæ tribuimus. 18. Pactum de ingrediendo Creditor adversus Ecclesiæ debitricem Chirographo apponere nequit.

MUltis, iisque insignibus Ecclesiæ adversus debitores suos munitam esse privilegiis, & juribus singularibus, præcedente Paragrapho tum ex SS. Canonibus, & LL. tum ex concordii interpretum sensu, ac ipsa etiam Ecclesiarum praxi contra Bœhmerum, Ecclesiæ Orthodoxæ proto-maltygem, luculenter evicimus: jam etiam demonstrandum erit, Ecclesiæ, si ut *debitrix* spectetur, peculiaribus gaudere favoribus, ac exceptionum umbone adversus creditores suos protectam esse. Utemur autem iisdem probationum subsidiis, quibus Ecclesiæ *creditricis* jura singularia stabilivimus, & Bœhmerum, ubi is veritati locum cessit, promptis studiis sequemur; eundem rursus declinaturi, ubi privatis affectibus indulgisse deprehenderimus.

9 Inter jura singularia quæ Ecclesiæ *debitrici* competunt adversus creditores, primo loco nominari meretur famosa

illa exceptio *non factæ versionis in rem Ecclesiæ*. Estque hæc exceptio ipso Bœhmero teste in §. 32. *ad tit. Deposit.* in Jure utroque satis fundata. Videlicet in *Novell. 120. cap. 6. §. 3.* & inde desumpta *Auth. Hoc jus porrectam. C. de SS. Eccles.* & in *cap. 1. de Deposit. cap. 4. de fidejuss.* Exceptio hæc præcipue locum invenit in *mutuo* (ut Textus allegatos inspicienti patebit) ita, ut, si Ecclesiæ à creditore suo *conditione certi ex mutuo* conventa fuerit, eidem prius satisfacere non teneatur, quam pecuniam mutuam in Ecclesiæ commodum, ac utilitatem versam fuisse, creditor probaverit: attamen hæc exceptio Ecclesiæ non pro omni mutuo accommodatur, sed videndum est, an Prælatum cum consensu Capituli mutuam acceperit? An verò sua unius autoritate? An alius ad contrahendum mutuam ab Ecclesiæ deputatus fuerit? Nos ad istos casus inferius *ad tit. de Commod.* ubi etiam de

Contractu *mutui* ex Professo agemus, nostras Resolutiones dabimus.

10 Illa verò quæstio hic resolvenda est: an dicta exceptione Ecclesia uti possit in aliis quoque contractibus, in quibus ad alienationem devenitur? Innocentius in *cap. 1. de Deposit. Princ.* censet, in tribus duntaxat contractibus, videlicet in *mutuo, deposito, & venditione* exceptioni *non factæ versionis in rem Ecclesiæ* locum esse. Card. de Luca *de alienat. & contr. prohib. Discurs. 1. n. 69. & seq.* admittit hanc exceptionem in *venditione*, sub hac tamen limitatione, ut, si ejusmodi alienationi intervenerint quidem solennitates in *extrav. ambrosianæ de rebus Eccles. non alienand. inter commun.* præscriptæ, ac etiam beneplacitum Apostolicum accesserit, ipsa tamen forma in eodem definita, servata non fuerit, alienatio talis periculo stet emptoris, adeo, ut, si pretium in bonum Ecclesiæ juxta causam in beneplacito Apostolico expressam versum fuisse probare nequiverit, Ecclesia rem suam, tanquam malè alienatam rursus vindicare poterit, quia talis actus est nullus, & perinde est, ac si alienatio nunquam facta fuisset. Stephan. Gratian. *Discept. forens. cap. 45. n. 34.* cum Molina *de Primogen. lib. 4. cap. 4. à n. 20.* distinguit inter venditionem, quæ fit ex causa *necessitatis*, & quæ fit ex libera *voluntate*, propter utilitatem duntaxat ipsius Ecclesiæ; ac priori casu, ait, emptori incumbere probationem *versionis in bonum Ecclesiæ*, non item in posteriori. Trentacinius *var. resolut. lib. 2. resolut. 2. de Act. n. 12.* simpliciter negat, huic exceptioni in aliis quibuscunque contractibus, præterquam in *mutuo*, locum esse. Ratio ejus est,

quod minoribus, quibus aliàs Ecclesia æquiparatur in *c. 1. de Integr. restit.* Hæc exceptio in *mutuo* tantum concessa legatur in *l. 1. & ibi Gloss. & DD. C. si advers. credit.* Ratio autem, cur id in *mutuo* tantum procedat, hæc ab eodem, & Panormit. *ad cap. 1. de Deposit. n. 9.* redditur, quod Prælati sint prompti ad recipiendum *mutuum*, & fœneratores promptiores ad mutuandum: unde si Ecclesia indifferenter ex *mutuo* teneretur, de facili bona Ecclesiæ alienarentur, quod periculum non æquè subest in aliis contractibus. Bœhmerus hanc quæstionem sic dirimit, & dicit, dictam exceptionem eo tantum casu emptori opponi posse, quo Ecclesia ad *æs alienum* expungendum, dum non suppetunt mobilia, ex quibus satisfaciat, quasi necessitatur bona quædam immobilia distrahere. Colligitur ex *cit. Auth. Hoc jus porrectum. C. de SS. Eccles.* ubi Imperator emptorem cautum & sollicitum esse jubet, ut pecunia in necessitatem eam, ob quam alienatio facta est, vertatur, ibi: *Pretio modis omnibus pro debito dando, aliter enim res emptori non conceditur, & hoc inscribatur ad emptoris securitatem, nihil esse factum in ea re ad damnum Divinæ domus.* In aliis porrò contractibus Ecclesiæ beneficium *restitutionis* salvum manere, ait, non etiam exceptionem, de qua hic sermo est. Verùm hæc explicatio ab illa non differt, quam supra ex Gratiano *Discept. forens.* retulimus, cum utique illa venditio ex causa *necessitatis* fieri dicatur, quæ ob *æs alienum* dissolvendum ab Ecclesia celebratur, nec facile alius casus *necessitatis* fingi possit, qui Ecclesiam ad alienanda bona sua immobilia impelleret. Nos subinde dis-

stin-

inctionem *Stephani Gratiani* recipimus, & emptorem obstringimus, ut in casu venditionis *necessariae* versionem in utilitatem Ecclesiae factam probet, non item in venditione *voluntaria*; nam, cum haec venditio solius *utilitatis* gratia instituat, in damno, aut periculo ejus Ecclesia non versetur, ad quod avertendum unice probatio versionis ab emptore exigitur. Hanc ipsam exceptionem eatenus ad contractum *Depositum* extendimus, ut, si creditor asserat, pecunias apud Clericum depositas, in rem Ecclesiae fuisse conversas, hanc versionem (sicubi Ecclesiam convenire vult) probare teneatur; sed hoc ipsum singulare non est, cum quilibet, qui aliquid asserit, & intentionem suam in certa aliqua qualitate fundat, eandem probare teneatur *l. 2. ff. de Probat. l. 1. C. eod.*

¶ Secundum beneficium, quo Ecclesia debitorum fruitur, est exceptio *non numerata pecunia*, quae aliis quidem debitoribus, quo odiosum probationis onus non facta numerationis à se amoliantur, & in adversarium transferant, biennio duntaxat à die interpositae cautionis numerando proficit, *§. un. f. de Lit. oblig. l. 8. 10. §. 14. C. de non numer. pecun.* Illo autem transacto, aut penitus exspirat, aut juxta alios, in quantum haec exceptio privilegiata est. Ecclesiae tamen, ut favorabilis est, perpetuo competit. Et ita defenditur à *Tiraquello privileg. 154.* *Barbos. ad l. 14. C. de N. N. P. n. 9.* *Card. Mant. de Tacit. §. Ambig. conv. lib. 18. tit. 6. n. 25.* *Manzio in special. jur. comm. voce: Ecclesia favor n. 31.* *§. voce: Pia causa n. 27.* *Mascard. de Probat. conclus. 361. n. 32.* *Carpzov. Part. 2. constit. 29. defi-*

nit. 19. *Contra Panormit. ad cap. ult. de Solut. n. 19.* *Boehmerum ad tit. de Depos. §. 44.* *Trentacinq. Var. Resolut. lib. 2. resolut. 1. de Action. n. 16.* qui posterior autor non satis sibi constare videtur, dum *l. 3. resol. 20. de Solut.* scribit, negantium opinionem, non procedere in *foro conscientiae*, imò nequidem in foro externo eo casu, quo creditor mutuum in Ecclesiae utilitatem conversum fuisse probare debet. Nos ¹² duplici argumento assertum nostrum roboramus. I. Quod haec exceptio *minori* perpetuo competat *l. fin. C. in quib. caus. in integr. restit.* Ergò etiam Ecclesiae competit, utpote, quae jure, & beneficiis minorum gaudet *cap. 1. de in integr. restit.* Hoc argumentum alicujus roboris esse, ipse *Boehmerus* fateatur *§. 45. cit. tit.* attamen, ne à sua sententia discedere cogatur, inter *Ecclesiam*, & *Minorem*, quo ad hoc beneficium binam disparitatem reddit. I. Quod *Minor*, quamdiu *Minor* est, cum semper restitui possit, consultius imperatori visum est, cursum biennii interim suspendere; *melius*, inquit, *esse intacta eorum jura servari, quam post causam vulneratam remedium quaerere.* At Ecclesia beneficio restitutionis tantum intra quadriennium à tempore laesionis gaudet, & propterea, si pecunia ipsi numerata non est, & biennium est elapsum, ab illo tempore laesio emergit, & sic intra quadriennium restitutionem petere debet, postea autem excludetur. II. Haec ipsa exceptio etiam respectu *Minoris* non est *perpetua*, sed tantum intra tempora *Minorennitatis* quiescit, mox autem currere incipit ab eo tempore, quo annum 26. attingit, consequenter hoc ad Ecclesiam applicari

nequit, quippe quæ statum suum nunquam mutat, sed contenta esse debet, quod eidem restitutio in integrum intra quadriennium indulgeatur. Sed neutrum nos terret. Non primum, quia Ecclesiæ æque, ac Minori melius prospicitur, si cursus biennii interim suspendatur, & intacta ejus jura serventur, quàm si post vulneratam causam, hoc est, post læsionem, ad extraordinarium restitutionis remedium recurrere oporteat. Non secundum quanquam enim in *Minoribus* hoc beneficium cum tempore cesset, dum scilicet *Majorenes* facti sunt, non tamen sequitur, quod quoad Ecclesiam cessare debeat, eò, quod statum suum nunquam mutet, quin potius à contrario inferendum erit, cum Ecclesia alieno ductu, & nutu perpetuò regatur, cujus intuitu ipsi *Minores* adeò privilegiati fuerunt, condecens esse, ut istud beneficium Ecclesiæ potius prorogetur, quàm arctetur, maximè, cum res judicata nondum sit, quod Ecclesiæ læsionem probabiliter ignorantem etiam *quadriennium restitutionis* non currat.

Alterum fundamentum nostræ Assertionis in eo collocamus, quod biennialis ille terminus, ad quem exceptio *non numeratæ pecuniæ* restricta est, non lege quadam Canonica statutus sit, sed Civili in *l. 14. C. de N. N. P.* ideòque Ecclesiam ea lege non obligari. Arg. *cap. 10. de Constit.* scio, quid ad hoc respondeat Panormitanus *loc. cit.* ait enim, legem Civilem, quæ exceptionem *non numeratæ pecuniæ* intra metas biennii conclusit, non esse odiosam, sed favorabilem, cum debitorem absolvat ob onere probandi, pecuniam sibi numeratam non fuisse; quapropter, si Ecclesia

hoc privilegio uti velit, debet illud cum suis limitationibus recipere. Non proletarium esse Panormitani argumentum, ultro concedimus, eoque etiam nos persuaderi pateremur, nisi majorem æquitatem pro Ecclesia, quàm pro quocunque alio debitore pugnare videremus. Non diffitemur, *l. 14. C. de N. N. P.* esse favorabilem debitoribus, sed quia omnibus hic favor concessus est, Ecclesiæ, cujus causa omnium favoratissima est, vix favorabilis dici potest: privilegium enim se à lege communi per hoc distinguit, quod hæc transeat in omnes, illud paucorum beneficium sit. Exceptio *non numeratæ pecuniæ* favorabilis est, geminata confessione asseveramus, sed quia biennali temporis lapsu, angusto ad eò limite circumscripta est, odiosa qualitate non caret, maximè in illorum Sententia, qui debitori, elapso biennio, nullam omnino exceptionem competere autumant, utut maximè paratus sit, probare, pecuniam sibi numeratam non esse: An non ergo æquius est, ut Ecclesia cum reliquis debitoribus non eodem jure censeatur, sed, sicut majori præ illis honoris prærogativa lætatur, ita amplioribus beneficiorum legalium fruatur emolumentis. Quod si tamen hac explicatione nec Panormitano, nec illis, qui ab eo stant, præjudicatam opinionem eximere valemus, id saltem nobis concedant, quòd hæc æquitas Canonica servanda sit in terris Ecclesiæ, in quibus habet illa temporalem jurisdictionem, juxta mentem *Angeli, Innocentii, Romani,* & aliorum, quos allegat Trentacinq. *d. lib. 3. resolut. 20. de solut. num. 32.*

Tertium beneficium, quod Ecclesia

13
fia

fiæ quâ debitori vindicamus, in eo consistit, quod creditoribus suis per partiales solutiones satisfacere possit (id quod aliàs invito creditore fieri non potest l. 9. C. de Solut. l. 41. §. 1. ff. de Usur.) argumentum defumitur à libertate, in cuius favorem particularis solutio invito quoque creditori obtrudi potest l. 4. §. 6. ff. de Stat. libert. Barbof. J. E. V. lib. 2. cap. 13. n. 54. Nicolaus Everhardus loc. 58. à libertate ad Ecclesiam. Sed displicet hoc Boehmero, ait enim ad cit. tit. de Deposit. §. 46. Si aliud deest argumentum, de veritate sententiæ dubito, cum jam aliquoties adstruxerim, argumenta à libertate, aliisque favorabilibus causis satis esse infirma, cum causæ privilegiatæ haud admittant extensionem. Magis adhuc ridet rationem, quam Barbosa loc. cit. assignat, inquit: Quod Ecclesia, quæ contraxit debitum pro utilitate, & necessitate, videatur illud contraxisse pro libertate, & redemptione animarum à manibus diaboli quo ad vivos, & à pœnis purgatorii quo ad defunctos. Quæ verba sic per sarcasum Boehmerus interpretatur: Quæ ratio sanè indigitat: unice in favorem Clericorum tale debitum contractum presumi, utpote quorum fingitur esse, è manibus diaboli animas post mortem redimere. Vah! quàm acutè! sed acutiùs, aut certè melius animæ suæ Boehmerus, consultum iret, si Clericorum nostrorum manus adhuc dum vivit, prehenderet, nam post fata frustra exspectet, se ipsorum ope, & auxilio è manibus diaboli ereptum iri. Purgatorius quidem ignis, stantibus his circumstantiis, ipsum non uret: non enim solent hæ flammæ animas illas lambere, quæ, inter mortales dum agerent, mordaci dente Ecclesiam

arrodere non cessârunt. Cæteroquin in sententiam Boehmeri, qua defendit, à libertate ad Ecclesiam non duci bonum argumentum, si per libertatem intelligit libertatem conscientie, non invito concedimus.

Quartum beneficium Ecclesiæ debitori competens dicitur esse exceptio non competens actionis, qua Ecclesia se tuetur adversus eum, qui indebitum per errorem se solvisse dicit. Fundamentum hujus privilegii reperitur in §. 7. J. de Oblig. quæ quasi ex contract. ubi ita Imperator Justinianus statuit: In iis tantummodo legatis, & fideicommissis, quæ Sacrosanctis Ecclesiis, & cæteris venerabilibus locis, quæ religionis, vel pietatis intuitu honorantur, relicta sunt, quæ, si indebita solvantur, non repetuntur. Corroboratur ex l. 32. §. 2. ff. de Condit. indebit. ubi Julianus decidit, quod mulier (hoc est mater) si in ea opinione sit, ut credat se pro dote obligatam, atque ex hac erronea persuasione filiam dotet, quidquid dotis nomine dederit, non repetit: Rationem suæ decisionis Jurisconsultus hanc reddit: Sublata enim falsa opinione, relinquitur pietatis causa, ex qua NB. solutum repeti non potest. Similis tenoris sunt textus in l. 27. §. 1. & l. 34. ff. de Negot. gest. Defensores hujus privilegii sunt Tiraquellus privil. 119. & Barbosa J. E. V. lib. 2. cap. 13. n. 32. cum aliis ibidem allegatis.

Boehmerus tamen nihil pietatis, nihil æquitatis in hoc privilegio invenit, unde religioni sibi ducit, id ipsum Ecclesiæ asserere. Ad textus adductos, & quidem ad §. 7. J. de Oblig. quæ quasi ex contr. respondet, conditionem indebiti non absolute denegari, sed tunc demum, si hæres per mendacium negaverit,

rit, aliquid *Ecclesiæ* esse relictum, idque in *pœnam mendacii*, extra quod non denegatur repetitio, etiam in legatis ad *pias causas*, verba enim initialia d. §. sic habent: *Ex quibusdam tamen causis repeti non potest, quod per errorem non debitum solutum sit.* Sic namque definierunt veteres, ex quibus causis inficiando lis crescit, ex iis causis non debitum solutum repeti non posse: veluti ex *Lege Aquilia*, item ex *legato*. Dicitur autem inficiando lis crescere in jure, quando quis ideo, quod rem petitam abnegaverit, convictus postea, pro *simplo* propter mendacium condemnatur in *duplum*, l. 1. §. 1. ff. deposit. l. 23. §. 10. ff. ad Leg. Aquil. At quàm nihil pietatis, nihil veritatis, & consequenter nihil ponderis habeat hæc Bœhmeri responsio, exinde patet, quod Imperator hoc augmentum dupli, sive pœnam inficiationis ad omnia quidem legata ab initio extenderit, dein verò ad *legata pia* duntaxat restrinxerit. Sic enim sonant ejus verba in cit. §. *Nostra autem constitutio, cum unam naturam omnibus legatis, & fideicommissis indulset, hujusmodi augmentum in omnibus legatis, & fideicommissis extendi voluit: sed non omnibus legatariis hoc præbuit, sed tantummodo in illis legatis, & fideicommissis, quæ Sacrosanctis Ecclesiis, & cæteris venerabilibus locis quæ religionis, & pietatis intuitu honorantur, relicta sunt: quæ, si indebita solvantur, non repetuntur.* Si repetitio indebiti eo duntaxat casu denegatur, quando condicere volens inficiatus est, idque in *pœnam mendacii*, ut putat Bœhmerus, cur hæc pœna tantum obtinet quo ad *legata pia*? An non æquè mentitur, qui alia legata inficiatur? cur ergo non eadem pœna feritur? haud alia

ratio assignari potest, ait Manzius ad d. §. 7. n. 13. quam quod hoc sit introductum propter favorem religionis, & causæ piæ. Unde nec illud quidquam momenti habet, dum Bœhmerus scribit ad tit. *Deposit.* §. 47. *Non omne, quod in legatis ad causas pias leges singulariter constituerunt, ad nomina Ecclesiastica trahendum, ne peccemus contra l. 14. ff. de LL.* Non peccamus contra hanc legem, cum hanc extensionem faciamus ex identitate rationis, scilicet ob favorem religionis, & causæ piæ, quæ ratio eadem in aliis nominibus Ecclesiasticis, ac in legatis piis reperitur. Unde subintrat aliud juris axioma: *Quæ non differunt ratione, non differunt juris dispositione.* Et de similibus idem debet esse judicium arg. cap. 2. de *Translat. Episc.* Videat igitur Bœhmerus, ne ipse in l. 13. ff. de LL. committat. Quid autem ad l. 32. §. 2. ff. de *Cond. indeb.* ponit? negat talem pietatis respectum in nominibus Ecclesiasticis adesse, qui in cit. l. respectu matris, filiam dotantis, supponitur, ex regula generali, quod in dubio, qui solvit, non præsumatur donare. An non melior, & fortior præsumptio illa, quam Jurisconsultus Papinianus pro causa pia generaliter capit, dicendo: *Summam esse rationem, quæ pro religione facit?* sine dubio, si aliorum hominum in Ecclesias affectum juxta Bœhmeri indolem metiri oporteret, admitterem, præsumptionem violentissimam esse adversus eum, qui Ecclesiæ quidquam solvit, quod non donandi animo dederit, ideoque tanquam indebitum repetere possit. Sed paucis tam avarum, ne quid gravius dicam, Bœhmeri ingenium inesse reor.

Quintum privilegium Ecclesiæ de-16
biri-

bitrici concessum, legitur in auth. *Hoc jus porrectum C. de SS. Eccles.* ubi Imperator Justinianus statuit, ut, si Ecclesia multo ære alieno gravata sit, & creditor solutionem urgeat, hoc ordine procedatur. Primo ex rebus mobilibus solutio fiat; quod si ex mobilibus solvi non possit, *res immobiles specialiter pignori dentur, quarum fructus creditor sibi reputet tam in sortem, quam in usuras usque ad quartam centesimæ.* Quod si creditor bona sibi oblata nolit accipere, distrahenda sunt, & emptore non invento, *res aestimata districtè creditori in solutum detur.* Ex qua authentica apparet, quod duplici beneficio Justinianus Ecclesias obæratas adjuvare voluerit, I. minuendo usuras, quas ad quartam centesimæ, hoc est, 3. pro cent. restrinxit. II. Permittendo, ut Ecclesia, emptore non invento, bona sua creditoribus in solutum dare possit, cujus beneficii specialitas in eo consistit, quod electio circa res alienandas non sit *creditoris*, ut in aliis debitis, quæ in solutum dantur, aliàs juris est; sed hæc optio est penès Ecclesiam *debitricem*, ut, quæ ex bonis suis in solutum dare velit, sibi integrum sit. Colligo id ex illis verbis *d. auth. sit tamen ea res* (scilicet in solutum danda *mediocris inter ceteras, inspecta ipsius qualitate, quantitate, & onere.* Expressius adhuc ex *Novell. 120.* (unde *cit. auth. desumpta est*) *cap. 6. §. 2. in fin. quod autem præbetur in hoc immobilis res, non per electionem creditoris detur, sed secundum æquitatem: aliud quidem fructiferarum, aliud verò possessionum sterilium ejusdem venerabilis domus.* Contra hoc privilegium Bæhmerus nihil opponit, sed illud, utpote aperta juris decisione subnixum, pro

valido, & legitimo agnoscit. Aliam tamen fraudem struit Ecclesiæ, ut mox audiemus.

Denique (inquit §. 50. ad cit. tit.) 17 tribuunt etiam Ecclesiæ obæratæ beneficium CESSIONIS, & COMPETENTIÆ, si ad concursum provocare malit, idque facere potest. Nullam quidem juris sanctionem, quæ ejusmodi beneficium firmetur, adducit, sed solam auctoritatem Brunnemani *de Concurf. credit. cap. 1. §. 5. ibique Stryk. in not. voce Ecclesia.* Nec quo ad primum membrum scilicet *cessionis* beneficium ipsi horum auctorum sententia displicet, dum scribit: *Quod bonis cedere possit (Ecclesia) non adeo dubium habere videtur, quamvis enim contra squalorem carceris hoc beneficio non indigeat, liberanda tamen est à molestiis creditorum.* Addit rationem: *Hoc quoque convenit justitiæ, quam Ecclesia imprimis ob oculos habere debet, nè aliàs, qui prærogativam quandam in solutione habent, cessione non facta, postponantur.* Alterum verò beneficium, scilicet *competentiæ*, quod iidem authores Ecclesiæ tribuunt, inutile, imo probrosum ipsis fore asserit, *in quem finem, ait, Ecclesia, tanquam quædam Universitas indigeat beneficio COMPETENTIÆ, non adeo liquet. si dicis, Clericis esse necessaria vitæ alimenta relinquenda, in suspensionem deduci possumus, nos quoque ECCLESIAM constituere in CLERICIS.* Rem subinde hac distinctione componi posse autumat: aut Ecclesiæ, Monasteria, aliæve id genus sodalitia jam sunt destructa, & desolata, aut Ecclesiæ adhuc extant salvæ, & functiones Ecclesiasticæ continuantur. Priori casu dicit, bona Ecclesiæ simpliciter esse cedenda, cum non supersint mini-

(C)

stri,

stri, quibus de vitæ necessariis prospiciendum sit. Altero vero casu æquum, piúmque esse, ut reditus necessarij ministris Ecclesiæ relinquuntur, si aliunde eis prospici nequit. Sed utrumque fieri posse citra *competentiæ* beneficium.

Bœhmere serva tu beneficium *cessionis* Ecclesiis tuis, nos beneficium *competentiæ* nostris vindicamus. Et quidem beneficium *cessionis* Ecclesiæ nostræ ideo repudiant, quia nunquam sine propudio cedentis cessio fieri potest. *Et si enim cessio honorum infamiam non irrogat* (scribit Fagnanus ad cap. Odoardus de Solut.) *sugillat tamen statum cedentis, saltem quantum ad infamiam facti*, dum homines passim de tali debitore pessimè sentiunt, & eundem decoctorem substantiæ suæ proclamant, quam sanè labem, ne Ecclesiis inferri patiamur, summa æquitas suadet. Unde Ecclesia sine ulla bonorum cessione in tantum conveniri duntaxat potest, in quantum facere potest arg. l. 6. §. 16. cum 3. seqq. ff. de re jud. ubi hæc exemptio *militi, patrono, donatori* &c. tributa legitur, quorum conditio utique melior, aut favorabilior, quàm Ecclesiæ non est. Nec præjudicium, quod inde creditores privilegiati pati videntur, facit, ut propterea Ecclesia iniquitatis, vel injustitiæ insimulari queat, quia nec credito, nec prioritatis prærogativa excidunt, sed utrumque duntaxat differitur, dum Ecclesia (quæ, ut plerumque fit, non sua culpa, sed fortunæ injuria facultatibus lapsa est) ad pinquiorum fortunam pervenerit. Et hoc vocamus privilegium *competentiæ*, quod, cum Clericis in reverentiam totius ordinis Clericalis in cap. Odoardus 3. de

Solut. tributum fuerit, tanto minus Ecclesiis negari debet. Quapropter illa Bœhmeri distinctio non placet, quæ dicit, bona Ecclesiarum dirutarum creditoribus indistinctè esse cedenda, cum non habeant amplius ministros, quibus alimenta præbenda sint, sed potius ipsis principibus, intra quorum territorium Ecclesiæ olim steterunt, incumbere dicendum est, ut Ecclesias injuria temporum desolatas, rursus è suis ruinis educant, & ex residuis bonis, si sufficiant, restaurent, quatenus hoc pacto & fundatorum piissimæ intentioni ex æquo satisfiat, & restitutis officiis Ecclesiasticis, Divino cultui quàm optimè prospiciatur. Sed contra hanc restitutionem dicunt DD. *protestantes*, habemus beneficium *competentiæ*, vel potius *retentionis*. Utinam hoc jure defendant, ne aliquando, dum venerit, qui justitias judicabit, & scrutabitur Jerusalem in lucernis, ipsos usque ad saccum, & peram excutiat, ubi ne quidem *beneficio cessionis* adjuvabuntur.

Illud etiam in favorem Ecclesiæ constitutum esse, asserit Manzius loc. cit. voce: *Ecclesiæ favor* n. 71. ut pactum de ingrediendo ex l. 3. C. de Pignor. quod frequenter creditores chirographis adjicere solent, respectu Ecclesiæ non valeat, rationem reddit Bonifacius Papa in cap. 3. C. 12. Q. 2. quod, *quidquid semel fuerit consecratum, Sanctum Sanctorum Domino erit, & ad jus pertinebit Sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & Ecclesia, cui competunt, aufert, vastat, invadit, vel eripit*. Bœhmerus adductam rationem non penitus rejicit, interim à *superstitione haud alienam* esse dicit. Quidquid enim compendio Sacerdotum cedit,

tit, bona Ecclesiastica hoc pacto *de ingrediendo* regulariter onerati non posse, cum *hypotheca speciali*, qualis tamen revera est *pactum de ingrediendo*, illa supponi nequeant. Putat tamen, eo casu locum habere, quando cum hoc pacto specialis hypotheca in bonis Ecclesiæ, accedente prævia causæ cognitione, & decreto Magistratûs, constituta fuit. Verùm hoc in Ecclesiis fortè

protestantium usum habere potest, in nostris Ecclesiis Decretum Magistratûs Laici frustra requiras. Hæc de juribus singularibus, quibus Ecclesia *creditor*, & *debitrix* gaudet in actibus *inter vivos*. Quibus porrò fruatur beneficiis circa testamenta, aliósque ultimæ voluntatis actus, suis locis nempe in Parte III. hujus Libri insinuabimus.

